

Domar från Mark- och miljööverdomstolen

2020-11-01 – 2021-10-31

Christina Ericson

Anna Tiberg

Nj miljörättsdag 2021

SVEA HOVRÄTT
SVERIGES DOMSTOLAR

Utgångspunkter och disposition

- Under det senaste året har MÖD meddelat ca 400 domar
- Urvalet i presentationen utgår från:
 - refererade avgöranden
 - andra avgöranden av mer allmänt intresse
- Översiktlig genomgång - ingen djupgående beskrivning och huvudsakligen materiella frågor med anknytning till miljöbalken
- Vi börjar med M-mål, P-mål och sist F-mål

Det senaste året

Allmän betraktelse

- Strandskydd i olika sammanhang
- Brukningsvärd jordbruksmark
- Naturvärden i skogen
- Kulturmiljöfrågor
- Processuella frågor
 - klagorätt
 - förbud/inhibition

Miljöbalken

klagorätt

- **MÖD 2021:8 I** Enskild sakägare har rätt att överklaga MPD:s beslut att inte återkalla tillstånd eller ompröva villkor för en verksamhet som bedrivs enligt ett lagakraftvunnet tillstånd, när ärendet har initierats hos MPD av tillsynsmyndigheten med anledning av enskilds klagomål (24 kap. 11 § MB).
- **MÖD 2021:8 II** Enskild sakägare har inte rätt att överklaga MPD:s beslut att inte återkalla tillstånd eller ompröva villkor för en verksamhet som bedrivs enligt ett lagakraftvunnet tillstånd, när ärendet inte har initierats hos MPD av tillsynsmyndigheten med anledning av enskilds klagomål (24 kap. 11 § MB).

Miljöbalken

Klagorätt fortsättning

- **MÖD 2021:11** Skogsstyrelsen har efter anmälan om skogsavverkning beslutat enligt skogsvårdslagen att förbjuda vissa åtgärder inom en fastighet. Beslutet har även ansetts innefatta att Skogsstyrelsen tagit ställning till att något ingripande inte behövs med stöd av 12 kap. 6 § MB. En miljöorganisation har haft rätt att överklaga beslutet att inte ingripa enligt 12 kap. 6 § MB

Miljöbalken

Strandskydd

- **MÖD 2020: 33** Sju bojar utgör en anläggning eller anordning som avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt och är därför förbjudna inom strandskyddsområde
- **MÖD 2021:2** Vid bedömningen har särskilt beaktats att en ansökan om dispens för ersättningsbryggan getts in då strandskyddet främst syftade till att skydda den allemansrättsliga tillgången till mark och vatten
- **MÖD 2021:6** MÖD har fastställt föreläggande att ta bort vissa anläggningar som uppförts utan strandskyddsdispens av tidigare fastighetsägare. Då fastigheten överlåtits under processen i MÖD har föreläggandet ändrats till att gälla de nya ägarna

Miljöbalken

Artskydd

- **2020-12-19 M 9836-19 m.fl. Lavskrikan.** Hur ska fortplantningsområden enligt 4 kap. 4 § artskyddsförordningen avgränsas? Inte tillräcklig utredning i målet för att kunna bedöma detta samtidigt som avverkning inte kan tillåtas helt utan skyddsåtgärder. MÖD har återförvisat till Skogsstyrelsen.
- **2021-07-12 M 3276-20** Exempel på tillämpning av artskyddsreglerna efter EU-domstolens domar den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19. Bedömning görs oberoende av hur bevarandestatus påverkas.
- **2021-09-29 M 13636-19** Försiktighetsåtgärder enligt 12 kap. 6 § miljöbalken kopplat till artskydd. Saken återförvisades pga. uppdelad prövning och nytt material i MÖD.
- **2021-09-29 M 13672-19** MÖD har fastställt Lst föreläggande att söka dispens från artskyddsförordningen. Ingen bedömning av arternas bevarandestatus.

Miljöbalken

Miljöfarlig verksamhet

Villkor vid
tillståndsprövning

- **MÖD 2021:5** Slutliga villkor för utsläpp o. provtagning av ammoniumkväve o. PFOS från en avfallsanläggning, samt för hantering av avfall som innehåller PFOS. MÖD har bl.a. meddelat utredningsuppdrag och provisoriska föreskrifter för utsläpp av PFOS

Miljöbalken

Miljöfarlig verksamhet

Täkt

- **Dom 2021-07-06 M 1579-20 Cementa.** MÖD har ansett en miljökonsekvensbeskrivning, även med gjorda kompletteringar, vara behäftad med så väsentliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens inverkan på miljön. MÖD har därför gjort bedömningen att det föreligger ett processhinder för prövning av en ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad täktverksamhet. Ansökan har avvisats.

Miljöbalken

Tillsyn

- **MÖD 2020: 38** Föreläggande enligt 26 kap. 22 § MB att vidta markundersökningar i preventivt syfte avseende en avslutad deponi (hushållsavfall, grovsopor m.m. som av kringboende slängts i en grop till en bit in på 1970-talet). Tidigare markägare som inte varit delaktig i den aktiva verksamheten
- **MÖD 2021:10** Ett bolag har i samband med en bilskrotningsverksamhet bedrivit självplockningsverksamhet. MÖD har funnit att det varit motiverat att ingripa mot självplockningsverksamheten, men bedömt att ett generellt förbud varit mer ingripande än vad som behövts och har därför upphävt nämndens förbud.

Miljöbalken

Tillsyn fortsättning

- MÖD 2020:36 Mål om stängselgenombrott enligt 26 kap. 11 § första stycket MB.

Dike *kan* hindra allmänhetens tillträde men inte uppenbart att detta dike endast är avsett att utestänga allmänheten från området

Andra anordningar att jämställa med stängsel och avsedda att utestänga allmänheten

Miljöbalken

Tillsyn fortsättning

- **MÖD 2020:37** Mål om stängselgenombrott enligt 26 kap. 11 § första stycket MB

Anordningen är att jämställa med stängsel. Hindrar rullstolar och barnvagnar.

Proportionerligt?

Nej.

Miljöbalken

Övriga processuella
frågor

- **MÖD 2021:1** Verkställighetsförordnande i mål om tillstånd till bergtäkt. 26 § 2 st. ÄL ger utrymme för att meddela ett interimistiskt beslut om verkställighetsförordnande. MÖD har därför återförvisat frågan om verkställighetsförordnande för prövning i sak till MMD
- **Dom 2021-05-21 M 6402-20** Tillstånd att inrätta avloppsanläggning som är meddelat med stöd av MB omfattas av rättskraften i 24 kap. 1 § MB. Det har därför inte varit möjligt för tillsynsmyndigheten att meddela ett förbud om att släppa ut avloppsvatten på fastigheten

Minerallagen

Fastställelse av arbetsplan
för provborring

- M 12302-20 Fastställelse av arbetsplan enligt minerallagen för undersökningsarbeten

PBL

Klagorätt

- **MÖD 2021:3** Klagorätt över startbesked? Eftersom det inte visats att beslutet om startbesked berör ägaren till en fastighet i nära grannskap på ett sådant sätt att hennes civila rättigheter faktiskt påverkas av beslutet, har hon inte ansetts ha klagorätt.
- **Slutligt beslut 2021-09-09 P 4760-21** Klagorätt över detaljplan? En detaljplan som syftar till att möjliggöra en ny, cirka 23 våningar hög, byggnad har fått överklagas av en bostadsrättsförening, vars fastighet inte ligger inom planområdet och inte heller gränsar direkt till området, eftersom ett av föreningens bostadshus kommer att skuggas av den nya byggnaden.
- **Slutligt beslut 2021-09-06 P 3080-21 och P 694-21** Ingen klagorätt för granne vars fastighet inte gränsar till det skifte av bygglovsfastigheten där åtgärder skulle vidtas.
- **Slutligt beslut 2021-04-21 P 10962-20** Klagorätt vid förhandsbesked. Oklarheter om hur en planerad brunn kan komma att påverka vattenuttaget ur brunnar som klagandena har del i har medförde att klagandena ansetts som särskilt berörda på ett sådant sätt att de har haft rätt att överklaga beslutet.

PBL

Detaljplan

- **2020:28** Detaljplan - fråga om risk för olägenhet för nya bostäder avseende bl.a. ammoniakutsläpp från närliggande bryggeriverksamhet och risk för påverkan på bryggeriets tillståndsgivna verksamhet
- **Dom 2021-04-15 P 8096-19** Detaljplan. MÖD har, till skillnad från MMD, bedömt att det har funnits skäl att upphäva strandskyddet i del av planområdet. Jämför **dom 2021-10-06 P 10444-20**, där MÖD också fann att det fanns skäl att upphäva strandskyddet och fastställa planen.
- **Domar 2021-03-17 P 2537-20, 2021-03-26 P 9670-20 och 2020-11-13 12200-19** Detaljplan. MÖD har funnit att det inte fanns skäl att upphäva strandskyddet. Det var ett angeläget allmänt intresse att uppföra bostäder, men det saknades utredning som gav stöd för att intresset av inte kunde tillgodoses utanför planområdet.

PBL

Brukningsvärd
jordbruksmark i
detaljplaner

- **Dom 2021-09-06 P 5040-20** En detaljplan har upphävts då MÖD ansåg att det inte var visat att behovet av bostäder uppfyller väsentlighetskravet i 3 kap. 4 § miljöbalken
- **Dom 2021-03-24 P 514-20, dom 2021-05-10 P 2034-20 samt dom 2021-05-11 P 12393-19** En detaljplan har fastställts på brukningsvärd jordbruksmark då kommunen hade visat att behovet av mark för utveckling av industriverksamhet inte kunde tillgodoses utanför området.
- **Dom 2021-06-15 P 6258-20** En detaljplan har fastställts då bestämmelse i 3 kap. 4 § miljöbalken om hänsyn till jordbruksmark ska inte tillämpas när mark, som i och för sig alltjämt odlas, tidigare reglerats i detaljplan som allmän plats och som nu i ny detaljplan planeras för bostäder.

PBL

Brukningssvård jordbruksmark i förhandsbesked

- **Dom 2021-03-24 P 159-20** Positivt förhandsbesked för nybyggnad av enbostadshus i anslutning till brukningssvård jordbruksmark har fastställts. MÖD har konstaterat att platsen för den sökta byggnationen inte utgör brukningssvård jordbruksmark och att uppförandet av ett enbostadshus inte innebär att jordbruksmark måste tas i anspråk.
- **Dom 2021-02-03 P 7508-20** Ansökan om förhandsbesked för nybyggnad av tre fritidshus på jordbruksmark. MÖD har, med hänsyn till den aktuella markens läge och begränsade yta, bedömt att den inte kan anses brukningssvård och att det även i övrigt finns förutsättningar för positivt förhandsbesked.
- **Dom 2021-01-07 P 1160-20** Positivt förhandsbesked hade meddelats för uppförande av två bostadshus på en fastigheten som var taxerad som småhusenhet. MÖD konstaterade att fastigheten bestod av åkermark som brukades sedan länge, att den är väl lämpad för jordbruksproduktion och därmed brukningssvård. Marken får därför inte tas i anspråk för den sökta bebyggelsen och förhandsbeskedet upphävdes.

PBL

Brukningsvärd
jordbruksmark i
bygglovsärenden

- **Dom 2021-03-17 P 2821-20** I mål om bygglov har MÖD bedömt att marken utgör brukningsvärd jordbruksmark och inget har framkommit som tyder på att den bebyggelse som bygglov sökts för behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse. Ansökan har därför avslagits.
- **Dom 2021-04-30 P 2501-20** Byggnadsnämndens beslut att avslå en bygglovsansökan avseende ett enbostadshus har fastställts av MÖD eftersom brukningsvärd jordbruksmark skulle tas i anspråk.

PBL

Kulturmiljöfrågor

- **Dom 2021-02-15 P 12992-19** MÖD fastställde nämndens beslut att ge positivt förhandsbesked för ombyggnation av en magasinsbyggnad, eftersom det inte var visat att det kulturhistoriska intresset av att bevara byggnaden helt i ursprungligt utförande var så stort att förhandsbesked kunde nekas.
- **Dom 2021-06-16 P 4323-20** Fönsterbyte till aluminiumklädda fönster med spröjsar och profiler som ska efterlikna det ursprungliga utförandet har tillåtits.

PBL

Kulturmiljöfrågor
fortsättning

- Dom 2021-03-04 P 9903-19 Bygglov för en planerlig tillbyggnad med ytterligare två våningsplan på ett äldre flerbostadshus. Kommunen hade prövat påbyggnaden mot anpassnings- och varsamhetskraven samt förvanskningsförbudet och avslagit ansökan. MÖD konstaterade att kommunen har ett utrymme att bedöma bland annat frågor om skydd för kulturhistorisk värdefull bebyggelse och fastställde beslutet.

PBL

Tillsyn

- MÖD 2020:49 Föreläggande avseende bullerstörningar från en idrottsanläggning (Bovallen)

PBL

Byggsanktionsavgift

- **MÖD 2020:31** Nämndens beslut om byggsanktionsavgift upphävdes av länsstyrelsen då nämnden grundat beslutet på fel bestämmelse i PBF och att underlaget för beslutet varit bristfälligt. Beslutet vann laga kraft. Prövningen av nämnden har ansetts innebära att frågan om byggsanktionsavgift är rättskraftigt avgjord och att det funnits hinder för en ny prövning
- **MÖD 2020:32** MÖD har upphävt ett beslut om byggsanktionsavgift avs. anläggning av parkeringsplats eftersom nämnden inte motbevisat invändning om preskription
- **Dom 2021-02-16 P 13582-19** Beräkning av byggsanktion för byte av 141 balkonger på tre hus. MÖD bedömde att det skulle utgå sanktionsavgift per hus i stället för per balkong.

Fastighetsmål

FBL

Fastighetsbildning och strandskydd

- Flera avgöranden; bl.a. tre mål där två överklagades, HD har meddelat pt i F 12539-19 och ej pt i F 7593-19

Processuell fråga

- Dom 2021-10-05 F 9284-20 om att lokalisera ett olokaliserat servitut. MMD upphävde beslutet ex officio, vilket MÖD ansåg var fel och fastställde LM:s beslut

Värderingsfråga

- Dom 2021-09-08 F 5788-20 fråga om ersättningsmodell för växtlighet; MÖD tillämpade LM:s värderingsmetod och inte den så kallade Alnarpsmetoden

Fastighetsmål

Gatukostnad

Gatukostnad

- Dom 2021-07-06 F 8069-20 där gatukostnaden ansågs skälig. Fastighetsägarna hade påförts avgift för två fastigheter. Överklagat till HD.
- Jfr Hovrätten för Västra Sveriges dom 2021-04-22 T 3552-20 där hovrätten fann att avgift för tre möjliga fastigheter ansågs strida mot egendomsskyddet. Ej ök.

På gång och kommande

Miljöbalken/PBL/FBL

- Ersättningsfrågor skog
- Krav på samråd
- Mer jordbruksmark
- NAP-mål
- Tomtplatsavgränsningar i strandskyddsmål

På gång och kommande

Miljöbalken

- Kulturmiljö kontra naturmiljö

Tack för ordet!